

ALLES OVER ISRAËL

TOV!

club magazine

Tov! is een uitgave van Christenen voor Israël

JANIV IS

VERLIEFD

OP ISRAËL

RECEPT

HEERLIJKE

FRAMBOZEN

CHEESECAKE

MILKSHAKE

THEMA:

REIS DOOR DE
TIJD MET ISRAËL

- 3** TOV! Clubnieuws
Nieuws, feiten en weetjes
- 6** “Verliefd op Israël”
Interview met Javiv
- 8** Wist jij dit over Israël?
- 10** Door Abraham zegen voor de wereld
- 12** Leven in een Sjtetl
Jodendom toen en nu
- 14** Recept
Frambozen cheesecake milkshake
- 15** Puzzel
Los jij ze allemaal op?

Shalom!

In de Bijbel lezen we hoe God het volk Israël door de woestijn naar het beloofde land leidde. En hoe Hij voor Israël bleef zorgen en hoe uit het volk Israël uiteindelijk de Heere Jezus geboren werd. De reis van Israël door de tijd heen is een heel bijzondere reis. De zomertentoonstelling die komende maanden te zien is in het Israëlcentrum gaat over deze reis. De tentoonstelling heet: Tijdreis met Janiv. Janiv leidt je als een echte gids digitaal rond in de tentoonstelling. In deze TOV

vind je een interessant interview met Janiv en ontdek je meer over de bijzondere geschiedenis van het Joodse volk. En er is natuurlijk ook weer een lekker recept te vinden 😊 Veel leesplezier! En...we hopen je natuurlijk graag te ontmoeten bij de zomertentoonstelling. Alle info daarover vind je op: www.zomertentoonstelling.nl

Groetjes Johanna

Club nieuws

WINNAAR VAN DE PUZZEL

Beste Tov,

Dit is het antwoord op de
puzzel: **Gerizim**

Groetjes van
Nathan Lama

Beste Nathan,

*Gerizim is inderdaad het goede antwoord.
De Gerizim is een berg in Israël die heel
belangrijk is voor de Samaritanen. Elk jaar
vieren ze op deze berg het Pesachfeest. We
sturen de prijs naar je op!*

Groetjes, Johanna

DE TOV IN GRIEKENLAND

Wisten jullie dat er ook kinderen in het buitenland de TOV lezen? Zelfs kinderen in Griekenland krijgen de TOV! Op de foto zie je Dámaris, Jónathan, Andréas en Gídeon met de vorige TOV. Hij deed er wel een paar maanden over om in Griekenland te komen. Maar gelukkig is hij gearriveerd! Bedankt voor de toffe foto!

BAKKEN MET DE TOV!

Izak, Efraim, Tamar en Dinah Hagoort gingen aan de slag met het recept van de taart uit de vorige TOV! En dat ziet er echt goed uit! Bedankt voor jullie leuke foto 😊

Nu in Israël

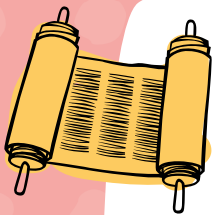

KONINKLIJK PURPER GEVONDEN UIT DE TIJD VAN DAVID EN SALOMO

Een stukje stof gekleurd met purper.

In Hooglied 3: 9-10a staat: “Koning Salomo heeft voor zichzelf een draagkoets gemaakt van hout uit de Libanon. De stijlen ervan maakte hij van zilver, zijn leuning van goud en zijn zitting van roodpurper.” Het bijzondere is dat er nu echt koninklijk purper uit de tijd van David en Salomo gevonden

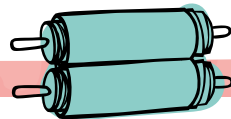
is in Israël. Purper is een kleurstof die in die tijd uit zeeslakken gehaald werd. Die zeeslakken moesten opgedoken worden. Per zeeslak kreeg je maar een klein beetje kleurstof. Hierdoor was purper in die tijd erg duur, nog duurder dan goud!

AVONTUURLIJKE REDDINGSACTIE VAN DODE ZEEROLLEN

Israëlische archeologen hebben in een grot in de woestijn van Judea een bijzondere vondst gedaan. Ze vonden gedeelten van Dode Zeerollen, dat zijn rollen met tekst uit de Bijbel van wel ongeveer 2200 jaar oud. De laatste keer dat zo'n vondst gedaan werd, is zestig jaar geleden. De grot met de rollen was heel moeilijk te bereiken. Archeologen

moesten van een berg abseilen en graven in vogel- en vleermuismist om bij de rollen te komen. Maar de archeologen gaven niet op en werkten hard! Ze werden namelijk op de hielen gezeten door rovers die ook op zoek waren naar de rollen om ze illegaal te verkopen voor veel geld. Gelukkig is dat niet gebeurd en waren de archeologen sneller!

JOODSE KALENDER

18 juli:

Tisja Be'av
(Verwoesting van de
Tempels)

EEN PLANT DIE EMAILS STUURT

Dat er door techniek steeds meer mogelijk is, weten veel mensen wel. Maar dat door techniek een plant een mail kan sturen, klinkt wel heel bijzonder. Volgens Israëliische onderzoekers kan het. Ze brachten een minuscule nano-chip aan in de cellen van een plant die opving wat er allemaal gebeurde in de plant. Deze informatie stuurde de nano-chip naar een computer. Nu denk je misschien: wat is het nut daarvan? Maar wetenschappers zijn erachter gekomen dat planten dingen soms veel eerder in de gaten hebben dan mensen. Planten merken bijvoorbeeld sneller dan mensen dat er een droge periode aankomt. Deze informatie vangt de nano-chip in de plant op en stuurt die door naar een computer. Dat is natuurlijk weer erg handig voor bijvoorbeeld boeren, omdat ze dan op tijd gewaarschuwd worden.

IRAANSE JUDOKA WORDT VRIEND VAN ISRAËL

Zoals je misschien weet, ziet de regering van Iran Israël als een grote vijand. Ze doen er alles aan om Israël dwars te zitten. Bij een judotoernooi, anderhalf jaar geleden, deed ook de Iraanse judoka Saeid Mollaei mee. De Iraanse regering dwong hem om expres een wedstrijd te verliezen, zodat hij in de volgende ronde niet tegen een Israëliische judoka zou moeten strijden. Saeid kon op

dat moment niet anders dan naar het bevel luisteren en hij verloor. Maar dat is niet het einde van zijn verhaal! Saeid besloot om Iran te ontvluchten. Inmiddels heeft hij een paspoort van een ander land gekregen. Het bijzondere is dat hij kortgeleden meedeed aan een judotoernooi in Israël. Daar is veel respect voor Saeid omdat hij besloot om geen vijand van Israël te zijn maar een vriend!

INTERVIEW MET JANIV

“VERLIEFD OP ISRAËL”

Deze zomer kun je in Nijkerk onze zomertentoonstelling ‘Tijdreis met Janiv’ komen bekijken. Helemaal gratis en heel erg leuk! Maar wie is eigenlijk die Janiv? Daar kom je hier alles over te weten, want we hebben hem het hemd van het lijf gevraagd!

WAAR KOM JE VANDAAN?

“Ik ben geboren in Israël uit een Joodse vader en moeder. Mijn moeder werd in Israël geboren, maar Mijn vader kwam uit India.”

HOE KOMT HET DAN DAT JE ZO GOED NEDERLANDS SPREEKT?

“Helaas scheidden mijn ouders toen ik zes jaar oud was. Mijn moeder trouwde

opnieuw met een Nederlandse man en toen ik tien was, verhuisden we naar Nederland, waar we in Maurik gingen wonen. Dat was wel even moeilijk, want ik sprak wel een beetje Engels, maar verder alleen maar Hebreeuws. Gelukkig leerde ik snel Nederlands.”

HOE VOND JE HET OP SCHOOL IN NEDERLAND?

“Toen ik in Maurik naar school ging, noemden sommige kinderen me ‘Achmed’, omdat ik uit het buitenland kwam. Op de middelbare school kwam ik in de klas met een aantal Turkse jongens. Toen ze mijn bijnaam hoorden, werden we goed bevriend en wilden ze juist veel weten over Israël en over mijn Joodszijn. In die tijd waren er ook een paar jongens die anti-semitische dingen (negatieve dingen over Joden) tegen mij riepen. Ik hield dat voor me, maar toen mijn Turkse vrienden ervan hoorden, zeiden ze: als ze jou uitschelden, schelden ze ons uit. Zij kwamen daarna voor mij op!”

WAAR WOON JE NU?

“Ik heb tot elf jaar geleden in Nederland gewoond, maar ik had in Nederland een Israëliische vrouw leren kennen met wie ik ben getrouwd. Zij wilde weer terug naar Israël en ik wilde dat ook graag. Dus dat kwam goed uit! Nu wonen we in een dorp in Samaria met onze vier kinderen.”

BEN JE ECHT GIDS?

“Nee, ik heb in Nederland gestudeerd aan de kunstacademie en ben filmmaker geworden. In de tentoonstelling kun je in veel kamers een filmpje van me zien, waarin

ik vertel over de geschiedenis van Israël, zoals wij Joden het zien..”

HOE KOMT HET DAT JE ZOVEEL WEEET OVER HET JODENDOM?

“Ik ben eigenlijk helemaal niet zo gelovig opgevoed. Maar toen ik ouder werd, ging ik meer nadenken over wie ik was. Vanwege de afkomst van mijn vader verdiepte ik me ook in allerlei Indiase religies, maar op een gegeven moment wilde ik meer weten over wat het Jodendom voor me betekende. Toen ben ik daar heel veel over gaan lezen en heb ik veel geleerd. Ik ben ook echt Joods gaan leven.”

WAT VIND JE HET LEUKSTE VAN WONEN IN ISRAËL?

“Oh, het is zo'n prachtig land! Toen ik hier weer aankwam, was ik echt verliefd en kon ik de aarde wel knuffelen, zoveel hield ik van het land. Het heeft voor mij heel veel te maken met mijn geloof. Het is zó bijzonder dat je hier mag zien, hoe God zo'n keer brengt in de geschiedenis van mijn volk! Ik bedoel: eeuwenlang woonden Joden verstrooid over de hele wereld, maar nu wonen we weer in het beloofde land! Ook zie je hier iets 'omgekeerds' gebeuren: in Nederland en Europa, waar vroeger bijna iedereen naar de kerk ging, worden steeds meer mensen ongelovig. Maar in Israël zie je dat steeds meer mensen het verlangen krijgen om Joods te leven!

Natuurlijk zijn er ook niet-leuke dingen in Israël. Maar als je hier je 'messias-bril' opzet - als je het leven bekijkt met geloof -, zie je dat God bezig is om Zijn beloften te vervullen.”

WIST JIJ DIT OVER ISRAËL?

Bekijk de plattegrond hiernaast dan weet je straks de weg al door de tentoonstelling als je die in Nijkerk komt bezoeken! Hieronder alvast een paar leuke feitjes bij elke tijdsperiode uit de geschiedenis van Israël!

Wist je bijvoorbeeld dat Abraham volgens de Joodse traditie streed tegen de afgoden in het land Ur, waar hij vandaan kwam? En dat hij waarschijnlijk daarom moest wegtrekken? Abraham wilde alle mensen leren dat afgoderij onzin was, maar dat er één God bestaat die boven alles staat, de Schepper van hemel en aarde.

Wist je dat, toen de tempel in het jaar 70 werd verwoest, de rabbijnen in plaats van offers gebeden hebben ingesteld? Als Joden dus bidden, zien ze dat als een offer voor de Heere God.

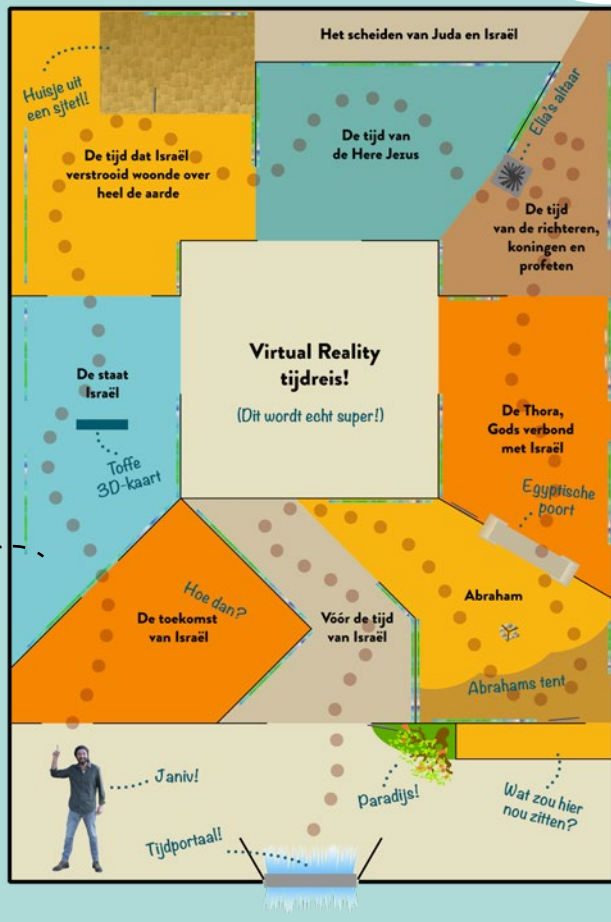
Wist je dat het eigenlijk heel bijzonder is dat de Bijbel zo eerlijk schrijft over wat het volk Israël allemaal verkeerd heeft gedaan? Daarmee laat Israël zien dat het wil leren van zijn fouten. Maar ook dat het kan vertrouwen op Gods vergeving! Mooi hè!?

Wist je dat de staat Israël werd gesticht door mensen die maar weinig hadden met het geloof in God? Daarom vonden veel orthodoxe Joden het zionisme maar niks. Maar Israëls eerste opperrabbin geloofde dat God zelfs ongelovigen gebruikt om Zijn beloften te vervullen!

Wist je dat de Joden bijna overal waar ze naartoe verdreven werden, zijn vervolgd? Bijna tweeduizend jaar hebben Joden als buitenstaanders onder de volken geleefd. Toch hebben Joden heel veel goeds gedaan voor de volken.

Wist je dat de Thora voor Joden het allerbelangrijkste is? Het is meer dan alleen de vijf boeken van Mozes. Door de Thora te bestuderen, ontdekken Joden steeds opnieuw, ook in situaties die nu gebeuren, wat de wil van God is voor het leven hier op aarde.

Meer leren over de geschiedenis van Israël? Ga mee op *Tijdreis met Janiv!*

DOOR ABRAHAM ZEGEN VOOR DE WERELD

Het is een beetje een vreemde vraag: was Abraham bijzonder? Specialer dan andere mensen uit zijn tijd? En waarom koos de HEERE God hem uit om uit hem een heel nieuw volk geboren te laten worden? De HEERE God roept Abraham pas als hij al 75 jaar oud is! En de HEERE God geeft hem de opdracht 'naar het Land te gaan dat Hij hem zal wijzen'. In de vorige TOV! kon je lezen over de plek waar de HEERE God Abraham naartoe stuurt. Maar waarom hij? Was hij anders?

“De HEERE nu zei tegen Abram: Gaat u uit uw land, uit uw familiekring en uit het huis van uw vader, naar het land dat Ik u wijzen zal. Ik zal u tot een groot volk maken, u zegenen en uw naam groot maken; en u zult tot een zegen zijn. Ik zal zegenen wie u zegenen, en wie u vervloekt, zal Ik vervloeken; en in u zullen alle geslachten van de aardbodem gezegend worden.” Genesis 12:1-3.

Er staat niet in Genesis waarom de HEERE God hem roept. Wel spreken andere gelovigen in de Bijbel erover dat Abraham God vertrouwde. Dat hij geloofde wat de HEERE God zei. Het lijkt ook wel of het leven van Abraham een test is waarin wordt gekeken of hij echt God boven alles wat hij ziet en weet vertrouwt! Zo woont hij al tien jaar in het Land Kanaän en heeft hij nog steeds geen kind gekregen. Eerst denken Sara en Abraham nog dat ze zelf een oplossing hebben voor dat probleem doordat de slavine van Abraham, Hagar, een zoon krijgt van Abraham. Maar de HEERE God zegt: ‘Nee, Sara zal zélf een zoon krijgen.’ Pas als Abraham honderd jaar oud is, en Sara al negentig, wordt het lang beloofde kind geboren. Hij krijgt de naam Izaak.

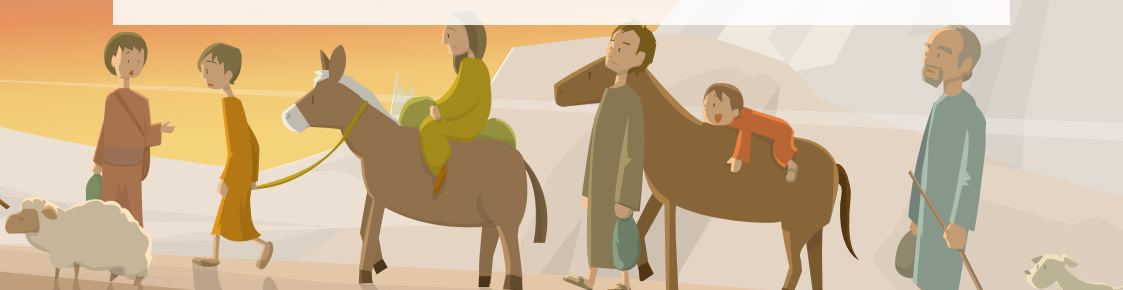
De HEERE God heeft gezegd dat hij de kinderen van Abraham tot een zegen zal laten zijn van de hele aarde. Maar hoe kun je die zegen dan merken?

Paulus schrijft dat het volk dat uit Abraham geboren wordt deze dingen krijgt van de HEERE God:

- Ze worden Gods kinderen genoemd
- Ze mogen de heerlijkheid van God ervaren
- Ze krijgen de verbonden met God
- Zij krijgen de wet van God
- Ze mogen voorgaan in de dienst: God eren in de tabernakel, de tempel en de synagoge
- Ze krijgen heerlijke beloften
- Ze worden geboren uit de aartsvaders Abraham, Izaak en Jakob en uit hen wordt ook de Messias, de Grote Koning geboren. (Romeinen 9:4,5)

Blijkbaar zijn ze door deze dingen een zegen voor de wereld! De HEERE God roept hen om de wereld bij Hem terug te brengen. Om een Licht te zijn voor de volken op de aarde. De Heere Jezus zal later zeggen, dat Hij Zelf het Licht van de wereld is.

Ook jij kan nu zien dat deze wereld door het Joodse volk gezegend wordt, bijvoorbeeld als je kijkt naar de Nobelprijswinnaars. Israël is maar een klein volk en toch is 20% van de Nobelprijswinnaars Joods. Dat is op zijn minst opvallend! We mogen er naar uit zien hoe God Israël nog verder gaat gebruiken om de wereld te zegenen.

LEVEN IN EEN SJTETL

Zoals je misschien weet, leven er niet alleen Joden in Israël, maar leven ze ook verspreid over de hele wereld. In elke regio van de wereld waar Joodse mensen wonen, hebben ze weer een eigen manier van leven. In sommige landen wonen ze bijvoorbeeld vooral in grote steden, maar in andere landen juist in de dorpjes. Een heel speciale manier van Joods leven was er vroeger in Oost-Europa. Daar woonden de Joden namelijk in sjtetls. In dit artikel leggen we uit wat dat waren.

*Nagebouwd
sjtetl-huisje in
een museum.*

*Een Poolse sjtetl
in 1916.*

*Een voorbeeld van
de binnkant van
een sjtetl-huisje.*

Het woord sjtetl betekent 'klein dorp'. Een sjtetl was een dorp op het platteland in Oost-Europa, waar bijna alle mensen Joods waren. In het midden van het dorp was een marktplaats en in bijna elke sjtetl was een synagoge, een Joods studiehuis, een gebedshuis, een Joodse begraafplaats en een school. Bijna alle gebouwen waren gemaakt van hout. Elk dorpje had zijn eigen Joodse leiders. Zij beslisten over de belangrijke dingen in het dorp, bijvoorbeeld waar de belasting heen zou moeten, welke straf iemand kreeg na diefstal of naar welk goed doel een collecte moest.

De mensen in de sjtetl spraken Jiddisch. Het Jiddisch is een combinatie van Hebreeuws en Duits. Voor de Joden in de sjtetls was het geloof in God heel belangrijk. Joodse mannen studeerden een groot gedeelte van de dag in de Bijbel, soms wel tien uur per dag! Voor de rest werkten de mensen in de sjtetls op het land of maakten ze spullen om te verkopen, zoals

schoenen en kleding. Hard werken werd gezien als iets wat belangrijk was, maar het studeren in de Bijbel was het allerbelangrijkste.

Helaas bestaan de sjtetls tegenwoordig niet meer. Het leven in de sjtetls was over het algemeen een vredig leven maar er waren ook periodes van pogroms. Een pogrom is een aanval op Joden door mensen uit de omgeving. Bij pogroms in sjtetls werd soms alles afgebroken en werden er veel mensen vermoord. Het sjtetl leven eindigde voor goed met de Tweede Wereldoorlog. Sjtetls werden door de nazi's verwoest en de Joden werden vermoord of moesten naar concentratiekampen. Het sjtetl leven heeft dus eigenlijk een heel triest einde gehad. Gelukkig betekende het einde van het sjtetl leven niet het einde van het Joodse leven en hebben de Joden nu een land waar ze wel veilig kunnen wonen: het beloofde land Israël! Elk jaar verhuizen er nog veel Joden uit Oost-Europa (b.v. Oekraïne, Wit-Rusland) naar Israël.

Bij bruiloften werd er in de sjtetls gedanst op straat op de muziek van een band.

MAAK ZELF EEN HEERLIJKE

FRAMBOZEN CHEESECAKE MILKSHAKE

INGREDIËNTEN

- 750 milliliter vanille ijs
- 200 gram roomkaas
- 250 milliliter volle melk
- 1 zakje vanillesuiker
- 500 gram bevroren frambozen (kan eventueel ook vervangen worden door aardbeien).

TOPPING

- Opgeklopte slagroom
- Verse frambozen als topping

KEUKENGEREI

- Blender
- Vier glazen

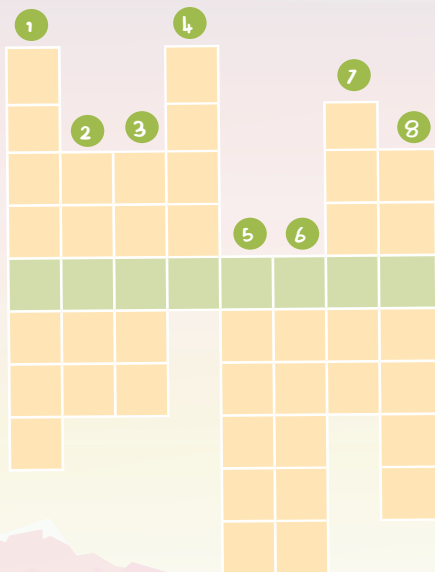

Afgelopen maand, van 16 tot 18 mei, vierde het Joodse volk Shavoeot, het Wekenfeest. Het Wekenfeest is een oogstfeest en een feest waarop wordt herdacht dat God de Thora (de eerste vijf boeken van de Bijbel) aan het volk Israël gaf. Het is een traditie om tijdens het Wekenfeest veel melkproducten te eten zoals bijvoorbeeld kaas en yoghurt. Men eet melkproducten omdat dit verwijst naar de Thora die net zoals melk voedzaam is voor mensen. Een superlekkere drank die heel goed tijdens het Wekenfeest gedronken kan worden is de cheesecake milkshake. Het recept vind je hieronder.

RECEPT

- Doe alle ingrediënten (behalve de ingrediënten die bij 'topping' staan) in een blender en blend totdat je een smoothie structuur hebt.
- Verdeel over vier glazen
- Versier het met de slagroom en frambozen.

Puzzel & pret

OP EEN RIJTJE

- 1 Wat is de Hebreeuwse naam voor het Wekenfeest?
- 2 Hoe worden de eerste vijf boeken van de Bijbel door Joden genoemd?
- 3 Hoe heet de slavin van Sara waarmee Abraham een zoon krijgt?
- 4 Uit welk land kwam de vader van Janiv?
- 5 Hoe wordt een onverwachte aanval op Joden door mensen uit de omgeving genoemd?
- 6 Welke kleurstof werd vroeger uit zeeslakken gehaald?
- 7 Hoe noem je een klein dorp in het jiddisch?
- 8 Wat is de achternaam van de Iraanse judoka Saeid?

De antwoorden van de puzzel staan in deze TOV!. Wanneer je de antwoorden goed hebt ingevuld, staat er in de gekleurde rij iets dat te maken heeft met het thema van deze TOV!. Stuur je antwoord voor **29 juni 2021** naar info@tovclub.nl, dan maak je kans op een prijs. Vergeet niet je naam, leeftijd en adres te vermelden!

WEETJE

Wist je dat de USB-stick een Israëliische uitvinding is? De USB-stick is uitgevonden door Dov Moran. Dov's ouders overleefden de Holocaust en emigreerden naar Israël, waar Dov werd geboren. Naast de USB-stick heeft DOV ook de lichtste mobiel ter wereld ontwikkeld.

Meer weten?

Wil je lid worden van de Tov!Club? Wil je meer weten over geld ophalen voor Aleh? Lijkt het jou leuk om in jouw klas een les te krijgen over het Jodendom? Of wil je iets vragen? Je kunt ons op veel manieren bereiken. www.tovclub.nl

Een gift voor de TOV!Club kan overgemaakt worden naar: NL42ABNA0406954380

De TOV!Club is de kinderclub van de Stichting Christenen voor Israël. www.cvi.nl

CHRISTENEN VOOR
ISRAËL

f /jijbentov
@jijbentov
info@tovclub.nl

Tijdreis

DOOR DE GESCHIEDENIS VAN ISRAËL

met Janiv

Met coole
Virtual Reality
tijdreis!

Reis mee door
de tijd met
onze gids Janiv
en ontdek
meer over het
verleden, heden
en de toekomst
van Israël.

Toegang
gratis

Bezoek de tentoonstelling

Meld je aan op zomertentoonstelling.nl of bel
033-245 88 24. Openingstijden: ma-vr 9.30 - 15.30 uur
za 10.30 - 15.30 uur. Zon- en feestdagen gesloten.